

Veiledning til forurensningsforskriften kapittel 2 om opprydning i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider

Forskrift av om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- vedtatt av Miljøverndepartementet 1. juni 2004 - trer i kraft 1. juli 2004.
Kapittel 2 i forurensningsforskriften inneholder bestemmelser om opprydning
i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider (bygge- og gravekapitlet)

Innhold:

1	Krav om undersøkelser (jf. § 2-4)	3
1.2	Er det sannsynlig at eiendommen er forurenset? (jf. § 2-4)	3
1.2	Undersøkelser for avklaring av forurensningssituasjonen (jf. § 2-4)	3
1.3	Utvidede undersøkelser/risikovurdering (jf. § 2-4)	4
2	Krav til tiltaksplan (jf. § 2-6)	5
2.1	Hva skal tiltaksplanen gi svar på?	5
2.1.1	Tiltaksplanen skal sikre ønsket miljøkvalitet (jf. § 2-5 a)	5
2.1.2	Anleggsarbeidet skal forebygge forurensning (jf. § 2-5 b)	6
2.1.3	Disponering av forurensede masser skal være forsvarlig (jf. § 2-5 b og 2. ledd)	6
2.2	Dokumentasjon og rapportering i henhold til tiltaksplanen	7
3	Annen veiledning og informasjon	8

1 Krav om undersøkelser (jf. § 2-4)

Tiltakshaver har et ansvar for å vurdere hvorvidt eiendommen kan være forurenset, jf. § 2-4. Dette skal blant annet være vurdert og eventuelt tatt hensyn til (jf. § 2-5 og § 2-6) ved oversending av melding eller søknad til kommunen etter plan- og bygningsloven.

1.2 Er det sannsynlig at eiendommen er forurenset? (jf. § 2-4)

Dersom det er grunn til å tro at en eiendom er forurenset, må tiltakshaver undersøke om dette er tilfelle, og i så fall finne ut hvor omfattende forurensningen er.

Noen eksempler på hvor det erfaringsmessig vil være grunn til å tro at en eiendom kan ha forurenset grunn: Der den benyttes eller tidligere har vært benyttet til

- bensinstasjon eller tankanlegg
- mekanisk verksted eller skipsverft
- bilverksted
- galvaniseringsverksted
- impregneringsverk
- avfallshåndtering og deponivirksomhet

I tillegg vil gammel byggegrunn hvor det er gjennomført gjentatte rivingsarbeider eller rehabilitering av bygninger i perioden 1950 – 1980, erfaringsmessig kunne være forurenset. I større byer må det påregnes at jorda i eldre og sentrale bydeler kan være forurenset.

I tilfeller som nevnt ovenfor bør grunnforholdene undersøkes nærmere (jf. blant annet SFT Veiledning 91:01, Miljøtekniske grunnundersøkelser).

Aktuelle kilder til informasjon om eiendommen kan blant annet være:

- Tingretten som kan opplyse om det er tinglyste heftelser i grunnboka
- Kommunen som blant annet kan gi opplysninger om reguleringsbestemmelser og eiendomshistorie
- System for grunnforurensning som viser eiendommer hvor det er registrert eller er begrunnet mistanke om forurensning i grunnen, på www.sft.no/grunn

En visuell bedømmelse av eiendommen kan også gi en pekepinn.

Hvis det ikke er holdepunkter for å tro at grunnen kan være forurenset, stilles ikke krav om nærmere miljøundersøkelser. Der det er grunnlag for mistanke om forurensning, forutsettes at det gjennomføres miljøtekniske grunnundersøkelser.

1.2 Undersøkelser for avklaring av forurensningssituasjonen (jf. § 2-4)

Første fase av undersøkelsene skal som et minimum fastslå om grunnen som terrenginngrepet skal utføres i, er å anse som forurenset, jf. definisjonen i § 2-3 og vedlegg 1 i bygge- og gravekapitlet i forurensningsforskriften. Undersøkelsene må dermed som et minimum omfatte de delene av eiendommen hvor forurensning mest sannsynlig vil finnes og de kjemiske stoffene som antas å kunne forekomme i forhøyede konsentrasjoner. Dersom tilgjengelig informasjon ikke legger til rette for å innrette undersøkelsene på denne måten, må de

gjennomføres bredere. Nærmere beskrivelse av hvordan disse kan gjennomføres, finnes blant annet i SFT Veiledning 91:01, Miljøtekniske grunnundersøkelser.

Listen i vedlegg 1 til bygge- og gravekapitlet er ikke å betrakte som fullstendig. Tiltakshaver har en selvstendig plikt til å vurdere om også andre stoffer som kan medføre helse- og miljøfare enn de på listen, kan være relevante for undersøkelsen i forhold til eiendommens historikk. Tips om type forurensning fra ulike virksomheter finnes blant annet i en miljøsaneringsveileder utgitt av GRIP som kan bestilles på www.grip.no/bygg. Når det forekommer stoffer som ikke finnes på listen i vedlegget, er systemet i SFT Veiledning 99:01A, Risikovurdering av forurenset grunn, slik utformet at det er mulig å komme frem til normverdier også for disse stoffene. Dette er tiltakshavers ansvar å gjennomføre.

Dersom resultatene av undersøkelsene (forenklet risikovurdering i SFT Veiledning 99:01A, Risikovurdering av forurenset grunn) viser at normverdiene for mest følsom arealbruk (jf. vedlegg 1 til bygge- og gravekapitlet i forurensningsforskriften) ikke er overskredet, er det ikke behov for videre undersøkelser. Resultatene vedlegges eventuell melding eller søknad etter plan- og bygningsloven som sendes kommunen. Hvis normverdier eller lokalt bakgrunnsnivå for ett eller flere kjemiske stoffer er overskredet, skal det gjennomføres nærmere undersøkelser og vurderinger.

1.3 Utvidede undersøkelser/risikovurdering (jf. § 2-4)

Neste undersøkelsesfase skal gi tilstrekkelig grunnlag til å avgjøre hvorvidt forurensning på eiendommen innebærer en risiko for forurensning av omgivelsene slik den ligger eller som følge av det planlagte terrenginngrepet. Undersøkelsene skal også se på konsekvensene av å la forurensningen ligge for berørte resipienter og arealer. Dette innebærer at utbredelse og aktuelle eksponeringsveier for forurensningen må klarlegges og at eventuelle konflikter mellom påvist forurensning og bruk av eiendom og resipient, må vurderes (utvidet risikovurdering i SFT Veiledning 99:01A, Risikovurdering av forurenset grunn). Risikovurderingen skal konkludere klart med om det er behov for tiltak mot forurensningen eller ikke.

Undersøkelsene skal gi godt nok grunnlag til å utarbeide en tiltaksplan (jf. forurensningsforskriften § 2-6), og oversendes kommunen sammen med denne som vedlegg til søknad eller melding etter plan- og bygningsloven.

Konklusjonene og anbefalingene i miljøundersøkelsene skal begrunnes, og usikkerheten i resultatene skal kommenteres i rapportens oppsummering/konklusjon.

Ytterligere undersøkelser kan bli nødvendig når informasjonsgrunnlaget ikke er godt nok til å trekke sikre konklusjoner i risikovurderingen. Dette kan for eksempel være knyttet til spesielle klimatiske forhold, behov for å få vurdert flere miljøfarlige stoffer og så videre. I noen tilfeller kan det være enklere og rimeligere å gjennomføre oppryddingstiltak enn å fortsette med detaljerte undersøkelser.

2 Krav til tiltaksplan (jf. § 2-6)

Før et terrenginngrep i forurenset grunn kan starte opp, skal det foreligge godkjent tiltaksplan. Nedenfor gis en redegjørelse for hvordan arbeidet med en tiltaksplan bør gjennomføres for å oppfylle kravet i forurensningsforskriften § 2-6. Dersom terrenginngrepet også krever melding eller søknad etter plan- og bygningsloven, skal tiltaksplanen sendes kommunen sammen med denne. Det er videre redegjort for hvordan saken bør avsluttes og rapporteres. Alle konklusjoner og sentral dokumentasjon skal presenteres på en måte som er forståelig for aktuelle målgrupper, det vil si beslutningstakere, berørte parter, naboer og så videre.

Tilsvarende som for undersøkelser, kan kommunen stille krav om at tiltaksplanen skal utarbeides av foretak med særlig faglig kompetanse på området. Tiltakshaver bør derfor også her konferere med kommunen om dennes praksis i så måte. For øvrig gjelder at arbeid med prosjektering og utførelse av tiltakene i henhold til planen, herunder kontroll av disse arbeidene, skal gjennomføres av foretak med kompetanse på feltet (i henhold til krav i plan- og bygningslovens forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett av 22. januar 1997).

2.1 Hva skal tiltaksplanen gi svar på?

2.1.1 Tiltaksplanen skal sikre ønsket miljøkvalitet (jf. § 2-5 a)

Tiltaksplanen skal ta utgangspunkt i planlagt bruk av eiendommen og hvilke krav dette stiller til maksimale konsentrasjoner av ulike miljø- og helseskadelige stoffer (jf. beskrivelser om utvidet risikovurdering i SFT Veiledning 99:01A, Risikovurdering av forurenset grunn). I tillegg skal tiltaksplanen ta utgangspunkt i brukerinteresser og/eller verneinteresser knyttet til arealer og resipienter som kan utsettes for forurensning fra eiendommen. Videre skal planen ta for seg hva dette eventuelt tilsier av tiltak for å unngå forurensningsrisiko knyttet til terrenginngrepet eller i form av avrenning fra eiendommen.

Berørte bruker- og/eller verneinteresser kan være nedfelt i lokalt eller regionalt fastsatte mål for miljøkvalitet i vannforekomster, reguleringsbestemmelser fastsatt av kommunen, nasjonale krav til drikkevannskvalitet, eller det kan være spesielt bevaringsverdige arter som vil være avgjørende for kravet til miljøkvalitet. Det bør fremgå av tiltaksplanen hvorvidt det eksisterer slike miljømål eller andre viktige brukerinteresser og verneverdier knyttet til berørte arealer eller resipienter.

Normverdier for mest følsom arealbruk (vedlegg 1 til forskriften) angir hvilke konsentrasjoner av helse- og miljøfarlige stoffer som ikke bør overskrides dersom eiendommen planlegges brukt til formål hvor en bør være særlig på vakt mot forurensning i grunnen (såkalt ”følsom arealbruk”, jf. SFT Veileder 99:01A, Risikovurdering av forurenset grunn). Som nevnt i kapittel 1.2, er listen i vedlegg 1 ikke uttømmende. I henhold til § 2-3 (definisjon av forurenset grunn) må det suppleres med normverdiene for andre relevante stoffer.

Normverdiene angir det forurensningsnivået der en med stor grad av sikkerhet kan regne med at negative helseeffekter ikke vil oppstå. Ved å overholde disse normverdiene, vil en normalt også være sikret at ulike miljøhensyn er ivaretatt. Grunn som ikke overskrider disse normverdiene, regnes ikke som forurenset. Mindre unntak fra dette, fremgår i SFT Veileder 99:01A, side 91-92.

Der normverdiene for mest følsom arealbruk overskrides, er det behov for å gjøre nærmere undersøkelser og vurderinger for å finne frem til hvilke konsentrasjoner som kan aksepteres i lys av den bruk som planlegges av eiendommen og andre stedegne forhold (det vil si utvidet risikovurdering med fastsetting av stedsspesifikke akseptkriterier, jf. SFT Veileder 99:01A, Risikovurdering av forurenset grunn). Disse stedsspesifikke grenseverdiene kan anses som maksimalgrenser. I mange sammenhenger kan det være ønskelig å legge et høyere ambisjonsnivå til grunn – både sett fra tiltakshavers, kommunens og miljøinteressenes side.

Noen steder kan forhøyede verdier av enkelte miljøgifter skyldes naturlig forhøyede bakgrunnsnivåer. Der tiltakshaver kan godtgjøre at påvist forurensning på eiendommen er i samsvar med naturlig forhøyede bakgrunnsverdier og dette ikke vil medføre noen helsemessig risiko i forhold til planlagt bruk av eiendommen, vil tiltaksdelen av planen kunne avgrenses til en plan for disponering av de forurensede massene.

2.1.2 Anleggsarbeidet skal forebygge forurensning (jf. § 2-5 b)

Tiltaksplanen må beskrive hvilke tiltak som tenkes gjennomført for å sikre nødvendig miljøkvalitet for eiendommen og unngå forurensning av berørte arealer og resipienter. Det skal herunder redegjøres for hva som vil bli gjort for å hindre skadelig forurensning i forbindelse med graving, mellomlagring på egen tomt og øvrig anleggsarbeid. Eksempler på aktuelle tiltak kan være utgraving og sortering av forurensede masser etter forurensningsgrad, behandling på stedet eller ved annet godkjent mottaks-/behandlingsanlegg, forsegling, etablering av eget deponi, overvåking med mer.

2.1.3 Disponering av forurensede masser skal være forsvarlig (jf. § 2-5 b og 2. ledd)

I tiltaksplanen må det redegjøres for hvordan forurensede masser vil bli håndtert på en miljømessig forsvarlig måte. Med forurensede masser menes her masser hvor konsentrasjonen av kjemiske forbindelser overstiger normverdier for mest følsom arealbruk i henhold til vedlegg 1 til bygge- og gravekapitlet i forurensningsforskriften.

Redegjørelsen skal vise om massene søkes levert ved godkjent mottak/deponi eller om det legges opp til disponering av massene i samsvar med særskilt tillatelse fra fylkesmannen. Slik tillatelse fra fylkesmannen forutsettes vedlagt tiltaksplanen. Eventuelt må tillatelsen ettersendes kommunen før denne kan godkjenne tiltaksplanen. Om massene er så forurenset at de er å anse som farlig avfall i henhold til forskrift om farlig avfall, forutsettes innlevering til godkjent mottak for farlig avfall.

Mellomlagring og transport av forurenset masse skal foregå slik at spredning av forurensning hindres. Slik spredning kan for eksempel skje via utvasking, avrenning, støvflukt og lignende.

Disponering av forurenset masse på eiendommen er tillatt så lenge dette ikke innebærer at konsentrasjonsgrensene (normverdiene / stedsspesifikke akseptkriterier) overskrides for de ulike miljøgiftene/stoffene i henhold til utarbeidet risikovurdering. Redeponering og isolering av forurenset masse på eiendommen omfattes ikke av avfallsforskriften kapittel 7 om deponering av avfall (av 1.6.2004), men krever tillatelse etter forurensningsloven § 11. Godkjenning av tiltaksplan som omfatter slik redeponering og isolering, er i så måte å betrakte som tillatelse etter forurensningsloven § 11.

2.2 Dokumentasjon og rapportering i henhold til tiltaksplanen

Tiltakshaver skal til enhver tid kunne dokumentere at terrenginngrepet skjer i samsvar med forskriften og godkjent tiltaksplan. Om det senere oppstår behov for å gjøre endringer i forhold til godkjent plan, må endringene godkjennes av kommunen.

Umiddelbart etter at tiltakene er gjennomført (med unntak av eventuell etterfølgende overvåking), skal tiltakshaver rapportere til kommunen om gjennomføringen av tiltaket sett i forhold til tiltaksplanen med eventuelle godkjente endringer. Tiltakshaver plikter samtidig med at sluttrapport sendes kommunen, å fylle ut og sende inn et standardisert nettbasert skjema til kommunen. Dette gjelder kun i tilfeller der det er gjenværende forurenset masse i grunnen. Skjemaet omfatter data som skal registreres i system for grunnforurensning, på www.sft.no/grunn.

Samtidig skal det redegjøres for om det er behov for videre overvåking og om det er behov for å tinglyse at området er forurenset (jf. forurensningsforskriften § 2-9 med kommentarer). Eksempel på tinglysingstekst:

På denne eiendommen befinner det seg forurensede masser. Bygge- og gravearbeider på eiendommen kan ikke finne sted uten at kommunen er varslet og eventuelt har gitt tillatelse til slike arbeider. Ved fradeling av eiendom, skal heftelsene følge med fradelte eiendommer med mindre forurensningsmyndighetene har gitt samtykke til annet. Videre skal kommunen varsles dersom faktisk bruk av eiendommen endres vesentlig. Denne heftelse kan bare slettes etter samtykke fra kommunen.

Etter at tiltakene er gjennomført, kan etterkontroll være påkrevd for å dokumentere at tiltakene har fungert etter hensikten.

Tiltak som betinger eller innebærer overvåking i ettertid, må i tillegg rapporteres regelmessig (for eksempel årlig) i henhold til kommunens krav, samt når overvåkingen avsluttes.

3 Annen veiledning og informasjon

=

- A. Risikovurdering av forurenset grunn. SFT Veiledning 99:01A (TA-1629/1999)
- B. Risikovurdering av forurenset grunn. Eksempelsamling. SFT Veiledning 99:01B (TA-1648/1999)
- C. Beregningsverktøy til SFT Veiledning 99:01, Excel-program på <http://miljoringen.no>
- D. Håndtering av grunnforurensningssaker. Foreløpig saksbehandlingsveileder. SFT Rapport 95:09 (TA-1145/1994)
- E. Veiledning for miljøtekniske grunnundersøkelser. SFT Veiledning 91:01 (TA-720/1991)
- F. Forurenset grunn. Metoder for kjemiske analyser. SFT Rapport 97:34 (TA-1498/1997)
- G. Kartlegging av spesialavfall i deponier og forurenset grunn. Sluttrapport. SFT Rapport 91:01 (TA-719/1991)
- H. Kartlegging av spesialavfall i deponier og forurenset grunn. Håndbok. NGU-Rapport 89.116
- I. Eksempler på standard vilkår i tillatelser til inngrep i forurenset grunn (www.sft.no/arbeidsomr/grunn)
- J. Informasjonsark Opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider: Tiltaksavers ansvar (TA-2028/2004)
- K. Informasjonsark Opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider: Kommunens rolle (TA-2029/2004)